

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ОРГАНИ ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ В ПОЛЬСЬКОМУ КОРОЛІВСТВІ І
ВЕЛИКОМУ КНЯЗІВСТВІ ЛИТОВСЬКОМУ

підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти

Луцьк – 2026

Силабус освітнього компонента «Органи влади та управління в Польському Королівстві і Великому князівстві Литовському» підготовки першого (бакалаврського) рівня освіти.

Розробник: Бортнікова Алла Василівна, професор кафедри всесвітньої історії, доктор політичних наук, професор.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

доц. Хлібовська Г. М.

Гарант ОПП

Сергій ПАНИШКО

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри протокол № 9 від від 11.02.2026 р.

Завідувач кафедри
всесвітньої історії

проф. Стрільчук Л.В.

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) (заочна) форма здобуття освіти	01 Освіта/Педагогіка спеціальність: 014 Середня освіта. Предметна спеціальність 014.03. Середня освіта (Історія та громадянська освіта). ОПП Середня освіта. Історія та громадянська освіта; 03 Гуманітарні науки 032 Історія та археологія, Історія, європеїстика, археологія Другий (бакалаврський освітній рівень);	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150 / 5		Рік навчання <u>3</u>
		Семестр <u>5-ий</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 20 год.
		Самостійна робота 110 год.
		Консультації 10 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

Опис освітнього компонента (заочна форма здобуття освіти)

Таблиця 2

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма здобуття освіти	01 Освіта/Педагогіка 014 Середня освіта Середня освіта. Історія, громадянська освіта; бакалавр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 3
		Семестр 5-ий
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції 4 год.
		Практичні (семінарські) 6 год.
		Самостійна робота 128 год.
		Консультації 18 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладача

ППШ Бортнікова Алла Василівна

Науковий ступінь доктор політичних наук

Вчене звання професор

Посада професор кафедри всесвітньої історії

Контактна інформація +380 (67) 332 11 05; e-mail: Bortnikova.Alla@vnu.edu.ua

Дні занять за електронним розкладом.

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Силабус вибіркового освітнього компонента «Органи влади та управління в Польському Королівстві і Великому князівстві Литовському» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня. В умовах реформи місцевого самоврядування актуалізується питання знання історії організації влади в Короні Польській і Великому князівстві Литовському (ВКЛ), вирішення комплексу завдань, пов'язаних із вдосконаленням управління в Польщі, Литві, Україні як умови перетворення громад на повноправні суб'єкти політичного життя.

На основі структурної і тематичної побудови ОК показати, з одного боку, взаємовпливи народів на тлі поширення і сприйняття політичних ідей, з іншого – дати здобувачам матеріал про головні події з політичної історії Польського королівства і Великого князівства Литовського на кожному етапі їх розвитку. На основі регіонального підходу, яки поступово замінює централістський з наголосом на роль центральної влади, розглядається історичний досвід взаємовідносин верховної і місцевої влад.

Предмет передбачає аналіз еволюції державності і владних інституцій в Польському королівстві і Великому князівстві Литовському від утворення держав до середини XVI ст. В межах загальноісторичної проблеми «влада і суспільство» розглядаються питання формування ранніх слов'янських держав, їх типи, генеза, зародження суспільно-політичної ідеології. Еволюція соціальних і суспільно-політичних структур Польського Королівства і Великого князівства Литовського. Організація влади та управління в Польщі додержавного періоду, часів централізованої монархії (X–початок XII), періоду політичної роздробленості (XII–XIII), станової монархії (XIV–XV). Утворення Великого князівства Литовського, віхи політичного розвитку та формування інститутів влади та управління.

ОК розкриває зміст системи державного та місцевого управління в Польському Королівстві та Великому князівстві Литовському, формування структури органів центральної та місцевої влади в середні віки та ранній новий час.

Мета і завдання освітнього компонента.

Мета освітнього компонента полягає у засвоєнні здобувачами історії організації влади та управління в Короні Польській і Великому князівстві Литовському.

Завдання освітнього компонента: з'ясувати загальні риси та особливості державності Польського Королівства і Великого князівства Литовського; розкрити структуру органів центральної влади, її урядів і урядників; охарактеризувати урядову структуру земського управління.

2. **Soft skills.** (Мякі навички)

- вміння вести діалог з обраної тематики, брати участь в групових обговореннях;
- розуміння та толерантне ставлення до різних культур та релігій;
- формування дослідницького інтересу до історії Польського Королівства і ВКЛ;

3. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Формування ранніх слов'янських держав, їх типи і генеза.						
Тема 1. Розвиток державності у західних і східних слов'ян. Джерела. Історіографія.	16	2	2	10	2	ДС/ 20
Тема 2. Політичний розвиток Польщі в X – поч. XIII ст. Організація органів влади і управління польської держави.	28	2	4	20	2	ДБ, ІНДЗ, РЗ/ 20
Тема 3. Утворення об'єднаного Польського Королівства в XIV–XV ст.	26	2	2	20	2	ДС, ДБ/ 20
Разом за модулем 1	70	6	8	50	6	
Змістовий модуль 2. Особливості розвитку державності в Польській Короні і Великому князівстві Литовському.						
Тема 4. Структура центральних і земських органів управління у Польському Королівстві до сер. XVI ст.	40	2	6	30	2	ДС, ДБ, РЗ, ІНДЗ/ 20
Тема 5. Політичний розвиток ВКЛ. Структура державних і місцевих органів влади та управління до сер. XVI ст.	40	2	6	30	2	ДС, ДБ, РЗ/ 20
Разом за модулем 2	80	4	12	60	4	100
Види підсумкових робіт (за потреби)						Бал
Контрольна робота (за наявності)						
ІНДЗ (за наявності)						
Інше (вказати)						
Всього годин/Балів	150	10/4	20/6	110/128	10	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/РС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, а також тем, які виносились на практичні заняття та навчальної літератури з переліку рекомендованої викладачем літератури відповідно до структури ВОК. Загалом на самостійну роботу виділено 110 (для здобувачів заочної форми навчання – 122) годин.

IV. Політика оцінювання

Оцінювання навчальних успіхів здобувача вищої освіти здійснюється на основі відвідування лекцій, семінарських занять, виконання усіх видів завдань, запланованих ОК. Відвідування лекційного та семінарського курсів є обов'язковим.

Поточне оцінювання здійснюється за результатами підготовки студента до семінарських занять та виконання усіх запланованих видів завдань за накопичувальною системою з розрахунку 100 балів. Для отримання заліку необхідно набрати мінімум 60 б.

В разі неможливості бути присутнім на заняттях, студент має повідомити про це старосту групи і складає пропущену тему викладачеві індивідуально (усно або у вигляді написання реферату). За бажанням (при недостатній кількості балів) і консультацією із викладачем студент може додатково виконати індивідуальне завдання, скласти тести, виконати завдання до семінарських занять за певною темою і в такий спосіб підвищити підсумковий бал.

Самостійна робота здобувача оцінюється за вчасне виконання запланованих завдань для самостійної роботи.

У разі підписання здобувачем вищої освіти індивідуального плану обов'язковим є його виконання згідно підписаного графіку. Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти: регулярно відвідувати заняття; систематично засвоювати навчальний матеріал; активно працювати на лекційних і семінарських заняттях, брати участь в обговоренні дискусійних питань; повною мірою долучатися до активних форм навчання; відпрацьовувати пропущені семінарські заняття (реферат, тези). З поважних причин (наприклад, хвороба, міжнародна мобільність та ін.) навчання може відбуватись в он-лайн формі.

Порушення академічної доброчесності (недбайливе цитування, присвоєння чужих ідей чи робіт, плагіат, псевдоавторство, неповажне ставлення до учасників освітнього процесу тощо) не допускається. Вивчення освітнього компонента здійснюється за умов дотримання здобувачами освіти та викладачем Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.10.2020 р. URL: <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>.

Результати навчання, здобуті здобувачем освіти шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються у ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації. Порядок та процедура визнання регламентується «2024 ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки». URL: <https://ed.vnu.edu.ua>. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, професійні стажування та ін.), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають силабусу ОК.

Загалом оцінювання здобувачів здійснюється відповідно до «2023 ПОЛОЖЕННЯ про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». URL: <https://ed.vnu.edu.ua/71-2/>. Максимальну кількість балів (100) можна набрати упродовж семестру за результатами виконання усіх видів робіт, які передбачені силабусом.

Консультації здобувачам вищої освіти надаються: на кафедрі згідно графіку; онлайн через Університетський портал – Office 365, за допомогою Viber чи електронної скриньки (за попередньою домовленістю з викладачем).

V. Підсумковий контроль

Із вибіркового освітніх компонентів форма контролю – залік. Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання усіх видів робіт, які передбачені силабусом.

Підсумковий семестровий контроль з освітнього компонента проводиться в усній формі у вигляді семестрового заліку. Підсумкова семестрова оцінка з освітнього компонента виставляється за результатами поточного контролю у випадку, якщо здобувач освіти успішно

виконав усі завдання, передбачені силабусом та погоджується з оцінкою. Така оцінка виставляється в день проведення заліку в присутності здобувача освіти.

Підсумкова семестрова оцінка у випадку складання заліку визначається як сума поточної семестрової та залікової оцінки у балах (максимально – 100 балів). Зазначена оцінка заноситься до екзаменаційної відомості та індивідуального навчального плану (залікової книжки) студента. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу.

Питання, завдання до заліку:

1. Польські племена VI-IX ст.
2. Соціально-політична структура польських племен.
3. Організація влади польських племен.
4. Походження польської династії П'ястів.
5. Прийняття християнства в Польщі.
6. Правління Мешка I та Болеслава I Хороброго. Зовнішня політика,
7. Політична криза 1030-х років.
8. Економічні і соціальні відносини в X – початку XII ст.
9. Німецька колонізація в Польщі XIII-XIV ст.
10. Види колонізацій в XIII-XIV ст. в Польщі.
11. Сутність і наслідки німецької колонізації в Польщі.
12. Польські міста, організовані на німецькому праві.
13. Причини відновлення Польської держави.
14. Об'єднавчі тенденції в Польщі в кінці XIII – початку XIV ст.
15. Основні віхи політичного розвитку Польщі XIII-XV ст.
16. Внутрішня політика Казимира III Великого.
17. Характеристика процесу формування єдиної станової держави в XIV-XV ст.
18. Формування органів станового представництва в Польській Короні.
19. Державний устрій Польщі.
20. Кревська унія та її наслідки.
21. Територіальні зміни в Польському королівстві у XIV ст.
22. Зовнішня політика Польщі наприкінці XIV ст.
23. Трансформація органів держави в Короні і ВКЛ у XV ст.
24. Система органів станового представництва в Польській Короні у XV ст.
25. Еволюція системи станового представництва в Короні в XVI ст.
26. Органи станового представництва у ВКЛ наприкінці XV– XVI ст.
27. Особливості розвитку системи станового представництва у ВКЛ в XVI ст.
28. Адміністративний устрій Польського Королівства.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Бортнікова А. В. Державна влада та місцеве самоврядування на Волині (кінець XIV – середина XVII ст.). Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 552 с.
2. Бортнікова А. Співпраця урядів старост з містами Волині першої половини XVI ст. *Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу*: матеріали доп. учасн. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 15 трав. 2025 р.) / упоряд.: О. А. Бундак., Л. В. Бензель. Луцьк: ЛІРоЛ, 2025. С. 35–39.
3. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально–Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. Київ, 2004. 463 с.
4. Василенко В. О. Політична історія Великого князівства Литовського (до 1569 р.) в східнослов'янських історіографіях XIX – першої половини XX ст. Дніпропетровськ: Нац. гірн. ун-т, 2006. 659 с.
5. Дворнік Ф. Слов'яни в європейській історії і цивілізації. Київ, 2000. 512 с.
6. Дейвіс Норман. Боже ігрище. Історія Польщі. Київ, 2008.
7. Історія Волині: вид. друге, змінене і доповн. /наук. ред., кер. авт. колект. М. М. Кучерепа. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Надтир'я, 2024. 672 с.
8. Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів. Львів, 2002. 752 с.
9. Я. Д. Ісаєвич. Королівство Польське. Енциклопедія історії України. у 10 т. / редкол. В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. Київ: Наукова думка, 2009. Т. 5. С. 173.
10. Норкус З. Непроголошена імперія. Велике князівство Литовське з погляду порівняльно-історичної соціології імперій. Пер. з лит. Петро Білинський. Київ: Критика, 2016. 440 с.
11. Bardach J. Studia z ustroju i prawa Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVII w. Warszawa; Białystok, 1970. 402 s.
12. Błaszczak G. Dzieje stosunków polsko-litewskich. T. 2. Od Krewa do Lublina. Cz. 1. 1386–1492. Poznań, 2007. 935 s.
13. Błaszczak G. Litwa na przełomie średniowiecza i nowożytności 1492–1569. Poznań, 2002. 336 s.
14. Bortnikova A. V. Self-government in the cities of Volyn in the Grand Duchy of Lithuania: historiographical review. *Contemporary issues of the world community and the role of social sciences in ensuring its development: collective monograph* / A. V. Bortnikova, A. V. Kroytor, D. V. Yakovlev, S. V. Kutsepal, O. M. Yeremenko, etc. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2020. P. 1–34.
15. Łowmiański H. Studia nad dziejami Wielkiego Księstwa Litewskiego. Poznań, 1983. 579 s.
16. Pietkiewicz K. Wielkie Księstwo Litewskie pod rządami Aleksandra Jagiełły. Studia nad dziejami państwa i społeczeństwa na przełomie XV i XVI wieku. Poznań, 1995. 256 s.
17. 39. Wolff J. Senatorowie i dignitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1386–1795. Kraków, 1885. 354 s.